

για τους 'Απόγονους των ἀθανάτων Προγόνων. Όσο ζούσαν οι ήρωες του 'Αγώνα, χάρη στο θέλημα του 'Όθωνα και της 'Αμαλίας, ή φουστανέλλα εΐτανε επίσημη φορεσιά. Πιο ύστερα τα παιδιά, ή νεώτερη γενεά, που σπούδασε στα σχολεία, που έμαθε πως είναι 'Απόγονος, δέν καταδέχτηκε τα ράκη της δουλειάς. Η φουστανέλλα και το τσαρούχι μυρίζει βουνό, μυρίζει στάνη, καθώς βουνό και στάνη μυρίζει, όπως γράφει ο Χατζηδάκης, ή γλώσσα που μιλούσανε όσοι εΐτανε έτσι ντυμένοι και δέν ταιριάζει σήμερα στους μουσκαναθρεμένους 'Απόγονους των Προγόνων.

Η κάθε εθνική όντοσύνη όσο πιο ξέχωρη είναι όσο πιο άπατή της στέκεται, τόσο πιο χρήσιμη είναι στον πολιτισμό, γιατί με τα δικά της μάτια βρίσκει καινούριες όψεις στην πολύμορφη ζωή και με τους δικούς της μεθόδους ξετάζει και γυρίζει να ξεδιαλύση το άπειρο της φύσης μυστήρια. Δέ φτάνει ένα έθνος να είναι δυνατό και γερό, πρέπει να είναι και ώφέλιμο στην άθωπότητά.

Πολλά έθνη περάσανε, πολλοί λαοί φανήκανε δυνατοί και τρομεροί στής γής την όψη, μα λίγοι είναι κείνοι που το πέρασμά τους άφισε σημάδια βαθιοχάραχτα στην ιστορία του πολιτισμού. Τα πρώτα είναι έθνη που ζούνε χωρίς ιδανικό, που μόνο όδηγιούνται από το ύλικό και προκαιρινό κέρδος, ενώ άλλα, που ζούνε με ιδανικά, δέν περνούνε άδιαφύρατα γιατί δέ ζούνε ζωή άπλη και ύλική, γιατί κλειούνε μέσα τους την 'Εθνική Ψυχή. Άφτη τα όδηγάει άθελά τους, πολλές φορές, στην άδιάκοπη ζήτηση κάποιου άψηλού, κάποιου έθγενικού σκοπού.

Δυό είναι τα ζητήματα που πρέπει κανείς να ξετάζη ότα θέλη να ξεδιαλύση τις αίτιες που κάνουνε ένα έθνος να προκόβη ή να σκουτάφτη στον ξετυλιμό του. Πρώτα πρέπει να μελετήση την ιστορία του για να νοιώση το σύστημά του, το πως μορφώθηκε, τα ιδανικά του και τους πόθους του, ύστερα να κοιτάξη την περικυκλωσιά που μέσα της ζει, τα έμπόδια που έχει να περάση, τους όχτρούς που έχει να πολεμήση και να νικήση, για να ξετυλιχτή λήφτερα και να δράση για το καλό της δικής του άθωπίνης ομάδας, για την κοινή της άθωπότητας πρόοδο και τον πολιτισμό.

Η Ρωμισούνη ή συγκαρινή είναι το τελεφταίο ξεφανέρωμα της 'Ελληνικής ψυχής. Άπόγονοι και κληρονόμοι, μα μικρό κι άπραγο ακόμα παιδί, μιας εθνικής όντοσύνης που, στα λογής λογής και όποια

της ξεφανερώμακτα, δέν πέρχασε άπαρατήρητη, μα πάντα, είτε με τη δόξα και το μεγαλείο της, είτε με τη δυστυχία και το χαμό της, στάθηκε χρήσιμη για το κοινό καλό της άθωπότητας. Την εθνική άφτη όντοσύνη ή ιστορία την ώνόμασε 'Ελληνισμό από το όνομα που είχε σε μια από τις πιο μεγαλόπρεπες τις πιο δοξασμένες της εποχής.

Η 'Ελληνική ψυχή, ο 'Ελληνικός νοός, στην εποχή εκείνη μπόρεσε να δώση στην άθωπότητα το πρώτο σκουίντημα προς τη λήφτερη σκέψη. Άπό τον άντικειμενικό και χωρίς πρόληψη τρόπο του 'Ελληνικού νοού να ξετάζη τα πράματα και να γυρίβη την άλήθεια βαστάει όλος ο συγκαρινός πολιτισμός.

Ο 'Ελληνισμός της άρχαιότητας στάθηκε ένας από τους πιο μεγαλοπίχειρους εθνικούς οργανισμούς. Μα κι ο διάδοχός του ο Μεσοχρονιάτικος 'Ελληνισμός, όσο κι αν άδικήθηκε από την ιστορία, έκαμε έργα μεγάλα, και το διάβα του δέν άπόμεινε άκαρπο. Έφερε στη μέση καινούρια ιδανικά. Έπηρε το ιδανικό της 'Ισραηλιτικής φυλής το Μονοθεισμό και, ένώνοντάς το με το 'Ελληνικό ιδανικό της λήφτερης σκέψης, άνοιξε νέους δρίζοντες στον άθωπινό νοό.

Ο νεώτερος 'Ελληνισμός, ή συγκαρινή Ρωμισούνη, που βαττά κι από τους δυό, είναι δυνατό να μείνη πίσω από τους γονιούς της; Όχι βέβαια! Μα πρέπει πρώτα να γλυτώση από το βραχνά που της πλακώνει το στήθος, πρέπει να τσακίση τις άλυσιδες που την κρατούνε σφιχτοδεμένη, για να μπορέση να δουλέψη λήφτερα, να πραγματώση το ιδανικό της, και να φανή έξιο παιδί της δοξασμένης της φύτρας.

Στις κατοπινές σελίδες θα ξετάσουμε, στα πεταχτά την άρχαιο και το Βυζαντινό 'Ελληνισμό. ύστερα θα προσπαθήσουμε να δώμε με λιγοστές γενικές γοαμμές ποίο είναι το σύστημα της συκαρινής Ρωμισούνης, ποίος είναι ο προοιός της και με τί τρόπο πρέπει να δουλέψη για να πιτύχη την πραγματώση του ιδανικού της.

Πόλη

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΑ ΟΡΑΜΑΤΑ

Του Μήτηη Κολομά

Τώρα που ή λίμνη, άξυπνητη παντοιά, κοιμάται, Τώρα που με τα ύνεφα παλαίβει το φεγγάρι, Κ' ή θλίψη μέσα άπ' την καρδιά κάθε χαρά έχει πάρει. Δοιομοί τώρα άργόσυροι προς τα παλιά μου πάτε.

Στάγαπημένο πάει ο νοός το παιδικό άκρογάλι, Ποέ ή άδρα σπάνει το χορό και το τραγοδι ο μπότης. Άχ! τάχα ακόμα άναγαλλών από το πέρασμά της Τάνθια, οι βαρκούλες, ο γιάλος κ' ή θάλασσα ή μεγάλη;

'Ενα σπιτάκι εύλογο ή θαρώ να μοι γελήη. 'Ο ήλιος μπαίνει άπ' τάνοιχτά πλατιά του παραθύρια, Μια γλάστρα άνεί τάνοιστην το μπουγαρίνα μύρια, Κ' ένας ένθμος βαθύφωνος σαν από λύρα δομάει.

Και μοι φαντάζει άπόμακρο στο φέγγος που έχει στάξη Άπ' τη θανά του φεγγαριού για από κανέν' άστέρη, Μια κόρη με σγουρόμακρο μαλλάκια, σάραγοχέρι Νάργοκεντή μου τόνωμα με πράσινο μετάξι.

Γενέθη Τρυγητής 1907.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΟΝ ΖΟΥΑΝ

(Στενή πράξη)

'Ο Τανάγρας. Έπιτυχία, έπιτυχία.

'Ο φίλος. Το πιστεύεις;

'Ο Τανάγρας. Δέν ζκουσες χειροκροτήματα; Δέν είδες που μ' έβγαλαν τρεις φορές στη σκηνή; Δέν παρατήρησες τον ένθουσιασμό;

'Ο φίλος. Όστε πείστηκες πιά για την έπιτυχία;

'Ο Τανάγρας. Και βέβαια πείστηκα.

'Ο φίλος. Έπιτρέπεται να σ' έρωτήσω κ' έγω κάτι; Να μοι λύσης μερικές άπορίες που έχω.

'Ο Τανάγρας. Ό,τι θέλεις, φίλε μου, ό,τι θέλεις.

'Ο φίλος. Και πρώτα για τους χαρακτήρες, σαν του Μελάνθη και του Μπιμπή. Ντόν Ζουάνηδες μαζί και σοβαροί, που αγαπούνε και ψεύτικα και άληθινά μαζί, που σκέφτονται βαθιά μαζί και έπιπόλαια; Κι' ακόμα νομίζεις πως βρισκούνται στη δική μας την κοινωνία γυναίκες τέτοιες σαν την 'Ελλη και την Άρτέμιδα, με τίμιο χαρακτήρα μαζί και άτιμο, με έπιπολαιότητα της στιγμής και θέληση με βάθος; Έγω θαρρώ πως μόνο στα ζένα ρο-

μόνη, παραιτημένη, έτσι έννοιωθη, χωρίς να το θέλω, είχα όρεξη να κλάψω και να κλάψω. Έπειτα κοιτάξα τις φωτογραφίες σας στον τοίχο· μοιάζατε όλοι σας τόσο ήσυχοι, τόσο φαριστημένοι, που με μιας έσθησα το κερύ μου, βίχτηκα στο μαζελλάρι κι άποκοιμήθηκα. Ναι, άφέντη μου, ότι που το είπα και τόκαμα. Σήμερα είμαι σαν ξανανιωμένη.»

Μια φορά, ξανανιωμένη γύρισε κι από τον κ. Χουίταρη, και σταθηκε το μόνο κκλό που είδε από τα δυό τελεφταία ραδιογραφήματα. Φαίνεται σ' να λυπήθηκε κι ο κ. Χουίταρης την Κατινούλα. «Σήμερα, όταν τέλειωσε, του δηγότανε την τετάρτη, δέκα έφτά, δηλαδή κατόπι από το προύστερό της το ραδιογράφημα, είμουνε πολύ κουρασμένη και μου πονούσε το κεφάλι· μοι είπε νανεβώ σ' ένα μικρό τραπέζακι που είχε τέσσερα γυαλίνα πόδια· κάθισα σε μια καρεγλίτσα και μοι έκαμε, που λέει, ένα μπάνιο στατικό, ένα ήλεκτρικό μπάνιο. Βάσταξε τέταρτο της ώρας και μοι είπε πως είναι αξιόλογο πράμα για τις νεβραλγίες και τις νεβραστένειες. Μοι έκοψε τον πονοκέφαλό μου· το αίμα, λέει, μπαίνει σε κίνηση, ζωογονείται κ' οι άρρώστοι άλλαζουνε διάθεση άμέσως, τους δίνει κίφι. Δέ φορούσα παρά το πουκάμισό μου στην ήλεκτρική την καρέγλα κι

αμα σάλεβα, πετούσα κάτι φωνούλες, όχι από τον πόνο, μα γιατί ξαφνιαζόμουνα, που με κεντούσε σ' άβελόνι. Μοι έκαμε πολύ καλό». Και τότες καλό της έκαμε κάμποσο, επειδή στο γράμμα της άθρινής διάβασε ο Άντρέας κάτι λόγια που οι έλπιδες του, φτερωτές φτερωτές, ανέβηκανε άξανα ως τα ούράνια· «Πολυαγαπημένε μου άφέντη, μεγαλύτερη έφτυχία δέν ξέρω παρά να σ' έγράφω, να σ' καταστρώννω μάλιστα όλες μου τις άνοσιές στο χαρτί κι ό,τι μοι κατεβαίνει. Λοιπόν, έχτες το βράδι, άφου γεμάτισα, είμουνε τόσο τόσο χαρούμενη και προθυμη από δέν ξέρω και γω τί λόγο, που πρώτη φορά μου, άφότου είμαι στο Μπ... έπιασα κ' έβραφα. Θυμάστε; Μοι έτυχε μόνο για σ' να βράσω, σαν είσαστε δώ την πρωτοχρονιά. Ένοιωθα μέσα μου μια καινούρια, μιάν άλλη Κατινούλα που ξαναρχότανε στον κόσμο, κι όφτό μοι έκαμε περισσότερο καλό άπ' ό,τι μπορεί κανείς να μοι πη και να μοι κάμη. Θαβρώ πως κάτι θα ώφέλησε και το ήλεκτρικό το μπάνιο του κ. Χουίταρη, γιατί εκείνη την ώρα, μήτε στα χέρια μου άιστανόμουνα ζέστη μήτε τίποτις. Ο κ. Χουίταρης το κατάλαβε πως έχτες είμουνε πολύ κουρασμένη επειδή σ' με ραδιογραφούσε άπάνω στο τραπέζι, άκκουμπούσα το χέρι μου

άπάνω στο κεφάλι μου, ο τρόπος που κοιτόμουνα στο σανίδι, μαζί και της μικρής καμερίτσας ή ζέστη, μ' ένοχλούσανε, και με ρώτησε αν πονούσα· «Ναι, τίποτα, του άπαντώ, μοναχά πονοκέφαλος.» — «Τι αγαθή κορίτσι, ως τόσο, μοι λέει τότες, με την πομονή της, με το κουράγιο της. Συχνά τέτοιες πελάτισσες δέ βλέπω. Μια καλή καλή Μπρετόνισσα, γέννημα θρέμμα του τόπου.» Κι όρισε που αρχίζει τις κουβέντες για μένα με τη Βιχτώρια. Και να σ' πω την άλήθεια, όσο κι αν καμάρωνα μέσα μου, με σταναχωρούσε και λιχάκι. Για τοϋτο, για την κούρασή μου, από καλοσύνη καρδιάς, μοι έκαμε μπάνιο ήλεκτρικό ένα τέταρτο της ώρας. Βλέπετε πως δέν μπορώ ναχω κανένα παράπονο. Να σ' πω τώρα και κάτι άλλο, να γελάσετε. Σαν έλαβα τον τελέγραφό σας, τον έδειξα του κ. Σεβίλα, που περηφανεφτηκε κιάλας, έπειτα τον άπόθεσα πλάγι μου, στο τραπέζακι του κρεβατιού μου. Και καμώθηκα πως δέν πρόσεχα. Δέ βάσταξε. Το ζέρετε δ' ά τί περιέργη που είναι ή Βιχτώρια πηρ τον τελέγραφο και τον έ διάβασε. Πίτηδες δέν της τον έδωσα. Πήτε μου τώρα πως δέν είμαι καλύτερα και πως δέν είμαι μαργιόλα σαν και πρώτα.»

'Ελαμπε στα λόγια της, έλαμπε στα κινήμα-

μάντζα της ρουτίνας, τα ψεύτικα ζουγραφίζονται τέτοιοι άνθρωποι.

Ο Τανάγρας. Σάμπως εγώ σου είπα πως έγραφα έργο ρωμαίικο ;

Ο φίλος. Έπειτα γιατί όλο τό έπεισόδιο της πρώτης πράξης τό βάνεις να γίνεται σ' ένα σαλόνι κοντινό μέ τή σάλα του χορού ; Σου φαίνεται φυσικό να καταστρώνονται σκέδια τόσα και τόσα που να γίνονται μάλιστα και τόσα εύκολα άνέμεσα στην άναμπουμπούλα μιας χορευτικής βραδιάς ; 'Ολάκερες έρωτικές εξομολόγησες χωρίς να διακόφτουνται από τήν παρουσία τών άλλων χορευτάδων ; Άγκαλά έσύ φρόντισες να διώξης και τόν Προμάχη. Άφου ή Άρτέμιδα έστειλε τόν Προμάχη να της φέρη τό Μελάνη για να του κάμη τά παράπόνά της, φυσικό είτανε να σταθή στην κουβέντα κι' ό Προμάχης, άφου μάλιστα είτανε και μέσα στην έννοια της ύπόθεσης.

Ο Τανάγρας. Μά άν έμνεσ ό Προμάχης, πως ό Μελάνης θα έκανε τήν έρωτική του εξομολόγηση ; Η εξομολόγηση δε γίνεται μπροστά σε άλλους.

Ο φίλος. Άφύσικη σκηνηκή οίκονομία, ώραϊα δικαιολογούμενη ..

Ο Τανάγρας. Μά άν δεν έρχότανε έτσι τό πρᾶμα, δεν μπορούσε να προχωρήση τό δράμα.

Ο φίλος. Αυτό λέω και γώ... Μά δε μου λές τή γλώσσα που μιλούσανε τήν έχεις άκούσει καμιά φορά στα σαλόνια μας ;

Ο Τανάγρας. Βέβαια, τήν έχω άκούσει.

Ο φίλος. Το en attendant τόχεις άκούσει, τό κάνω έρωτα τόχεις άκούσει, τό έρχομαι να σās δημηλώσω τόχεις άκούσει, γιατί όλα αυτά είναι γαλλισμοί. Μά όλα τα άλλα καθαρευουσάνικα φορτία, που κουβάλησες, τόχω βέβαια πως δεν τόχεις άκούσει.

Ο Τανάγρας. Μά έτσι μιλάνε στα σαλόνια. Υπάρχει ιδιαίτερη γλώσσα.

Ο φίλος. Η γλώσσα τών αίθουσών. Το ξέρω, τό λέει κι' ό Χατζηδάκης. Μά αυτή είναι ή φραντζέικη, όχι ή ρωμαίικη, ή καλύτερα ή φραγκολεβαντινική

Ο Τανάγρας. Δεν έχεις δικιο. Να τό συζητήσουμε.

Ο φίλος. Να τό συζητήσουμε : Το ζήτημα είναι λυμένο. Διάβασε τόν Ψυχάρη στα τελευταία «Ρόδα και Μήλα» να ίδης.

Ο Τανάγρας. Εγώ δε διαβάζω Ψυχάρη.

τά της ή στίθα της ζωής ή κοιμισμένη που ξυπνούσε, και τό άπονήρητο πλάσμα βνωμονούσε τό γιατρό της. Έξοχος άνθρωπος, μά τό ναί, που στό τέλος τών τελώνε καταδέχτηκε να παρατηρήση πως είχε και λίγο πονοκέφαλο ή άρρώστη του. Τή θεράπευε μάλιστα χάρισμα. Φάνηκε όμως άληθινό χάρισμα στον Άντρέα. Έλεγε να εξακολουθήσουνε κι άφου βρήκανε τάβανάτο νερό, κάπου κάπου να λούζεται ή άρρώστη, να ξαναγιώνη. Πολύ πιό φρόνιμα έκρινε τα πράματα ή Κατινούλα και του τά φιλοσοφούσε τήν κεριακή, τις είκοσι μιά του Γενάρη. «Νά σās πώ, άφέντη, δεν τό νομίζω σωστό να μην άφήσουμε τα βάνια, γιατί άφτά μ' άφανίσανε και μου σηκώσανε καθε δύναμη. Θα του μηνήσω πως είμαι κουρασμένη, κι όταν περάση από τήν Κλινική, να κοπιάση και στην κάμερή μου, να δη πως είμαι και να βεβαιωθή. Όσο για τό ήλεκτρικό τό μπάνιο, είναι άριστο, μά να μην κουραζούμαστε πάλε μέ κινούρια συστήματα. Ένα μπάνιο μου έκαμε που με ώφέλησε· είμαι όμως βέβαιη πως κι ό ίδιος δε θα με παρακινήση να του ζητήσω κι άλλο. Έχουμε κι έτσι κάμποσα να ποφύουμε· μάς φτάνουνε τα δικά μας, τα σπουδαία. Ναί, άφέντη, τάποφασίσαμε πιά μέ τόν κ. Κουίταρη, πως ύστερις από τήν προφεινή, δέκα έννιά, δε θα ξαναπάω, και πειδή δεν μπορει να είμαι πιό κουρασμένη από κεϊνο που είμαι και

Ο φίλος. Το ξέρω. Μόνο δράματα γράφεις. Γι' αυτό χεροκροτείσαι... Μά δε μου λές ένα άλλο· Πότε μεθάει κανείς, ένα πιεϊ κρασί ή πριν πιεϊ ;

Ο Τανάγρας. Χά, χά. Φυσικά, ένα πιεϊ.

Ο φίλος. Τότε γιατί τό Μπιμπή στη δεύτερη πράξη τονε μπάζεις μεθυμένο, πίνει μισό μπουκαλί μαυροδάφνη και ξεμεθάει ;

Ο Τανάγρας. Ξεμεθάει, γιατί έρχεται ή Άρτέμιδα. Πώς θέλεις να τονε παρουσιάσω, στουπί στην έρωμένη του ;

Ο φίλος. Τότε γιατί πίνει μαυροδάφνη ;

Ο Τανάγρας. Για να δικαιολογηθή από τό μεθύσι, ή μεγάλη του λευτεριά που έχει στα λόγια μέ τό Μελάνη τήν ώρα κείνη, και του μαρτυράει όλα τα κατορθώματά του μέ τις διάφορες γυναίκες, και του δείχνει τα γραμματά της Άρτέμιδας.

Ο φίλος. Καλά. Όποτε όποτε σου χρειάζεται μεθας τα πρόσωπα, κι' όποτε θέλεις τα ξεμεθας. Μωρέ, είσαι θεός.

Ο Τανάγρας. Μά αλλιώςτικ δεν μπορούσε να προχωρήση τό δράμα !

Ο φίλος. Αυτό λέω κι' εγώ... Ένα άλλο. Ό Μελάνης δεν ήξερε πηγαίνοντας στο σπίτι του Μπιμπή, πως κείνη τήν ώρα περίμενε ό φίλος του τήν Άρτέμιδα. Το μχθάνει τυχαίως και τυχαίως μένει εκεί πέρα. Γιατί τυχαίως ό Μπιμπής του λέει «Κάθισε κρυμμένος να τήνε δης.» Νομίζω πως τεχνικώτερο θα είτανε, άν ό Μελάνης προκαλούσε ό ίδιος τό κρύψιμό του, άν τό απαιτούσε, άν αυτός κατάφερνε τόν Μπιμπή να τον κρύψη, κι' όχι ό Μπιμπής τό Μελάνη. Γιατί έτσι που τόχεις, τό δράμα προχωρεί από μια άτεχνα βαλμένη κι' άδικαιολόγητη τύχη.

Ο Τανάγρας. Ψύλλου; στ' άχερα ζητάς. Είσαι σχολαστικός.

Ο φίλος. Όχι· εγώ, ή τέχνη είναι σχολαστική. Κ' είναι ή τέχνη σχολαστική, γιατί ίσως κι' ή ζωή είναι πολλές φορές σχολαστική... Μά δε μου λές, ό φοβερός Μπιμπής πως βσταάει τόν εξευτελισμό που παθαίνει από τό Μελάνη όταν βγαίνει από τήν κρυψώνα του, και λέει στην Άρτέμιδα, τήν έρωμένη του Μπιμπή εκείνα τα λογια ;

Ο Τανάγρας. Τι ήθελες, να μονομυχήσουνε ;

Ο φίλος. Δεν τό ήθελα εγώ, ίσού έπρεπε να τό θέλεις, άφου τούς παρουσιάζεις Ντόν-Ζουκνήςδες.

Ο Τανάγρας. Μά τότε θα άλλαζε ή ύπόθεση.

Ο φίλος. Και τί μ' ενδιαφέρει έμένα αυτό ; Μά

πειδή μου λέει να του τό πώ, καλύτερα να σταθούμε. Άφέντη μου, τί βλέπω ; Μου φέρνουνε τό τελέγραφο σας. Λοιπόν έρχεστε και πάλε ; Οί θερμοκρασίες μου θα σας άνησυχήσανε για σίγουρο. Και ή κυρία που φτάνει σε όχτώ μέρες, τήν άλλη τήν κεριακή ! Τι κόπος και τί έξοδα ! Μά ίσαίς τα έξοδα για μένα, τα χαιρεστε κιόλας. Άφου τό θέλετε, τί να πώ ; Εγώ με τα δάκρια στα μάτια μου σās τό γράφω ιδώ, πως ποτέ μου αρκετά δε θα σας φκαριστήσω για όλες όλες σας τις άπειρες καλοσύνες, για όσα φροντίζετε, για όσα μου πονείτε, για όλες τις έβγένειες της καρδιάς σας, που μου κάνετε. Τα γραμματά σας, άφέντη, σίγουρο που μου δίνουνε πολύ πολύ κουράγιο.»

Δίκιο είχε σε κάθε λέξη που του έγραφε ή Κατινούλα. Βέβαιο πως ή ζωή του τώρα, πές από καλοσύνη, πές από άγάπη, συγκεντρωμένη στο Μπ... βέβαιο πως τονε ζαλιόσανε οι τελευταίες θερμοκρασίες, μάλιστα οι θερμοκρασίες της κεριακής και της δεφτίρας, είκοσι μιά είκοσι δυό του Γενάρη, που δείχνανε 37°6 - 38°4, 38°3 - 38°4· πιό βέβαιο άκόμη πως έπρεπε να πάση τό ρώε τήν περίσσια του τήν ένέργεια, ναρχίσουνε από δω κι άμπρός να ενεργούνε και της νύχτας τάγαθά.

στην τρίτη πράξη τί σούρθε και τόν έκαμες νόθο τό Μελάνη ;

Ο Τανάγρας. Για να δικαιολογήσω τή σκληρότητα και τό μίσος που έχει στους ανθρώπους.

Ο φίλος. Έτοιμη δικαιολογία. Της στιγμής, φρέσκη. Όποτε μάς χρειάζεται τους μεθάμε, τους ξεμεθάμε, τους κάνουμε μπάσταρδους και πάει λέοντας... Γιατί όμως όλη εκείνη ή σκοτισμάρα στους έρωτες ; Δέ μάς ξεδιαλύεις καθαρά, ό Μελάνης ποιά αγαπάει μέ τα σωστά του, τήν Άρτέμιδα ή τήν Έλλη. Γιατί βέβαια για να γίνονται όλες αυτές οι φασαρίες κάποιος έρωτας, άληθινός θα ύπάρχει, κι' όχι Ντόν-Ζουκνίστικος, έλαφρός, που μπορούσε να δικαιολογηθή για τις δυό, και γι' άλλες άκόμα μαζι. Κι' όμως Ντόν-Ζουκνήςδες τους θέλεις.

Ο Τανάγρας. Έδώ είναι ή τέχνη, τό βάθος.

Ο φίλος. Καλύτερα, λέγε, εδώ είναι τό βίθος της άτεχνίας. Το τεχνικό βάθος είναι γιομάτο φως, όσο κι' άν τό φως βράσκαι στο βάθος. Το άτεχνο βάθος, όπως τό δικό σου, είναι γεμάτο σκοτάδι... Καλά, και τήν άπόφαση της άυτοχτονίας, πως τή δικαιολογείς ;

Ο Τανάγρας. Φαίνεται από τό έργο. Βρεθήκε τόν κόσμο ό Μελάνης· πιά, άφου τονε γνώρισε όλο πλάνη και άπάτη.

Ο φίλος. Μά άνθρωπος που μισεί, που θέλει να ταπεινώτη για γυναίκα, για να τήν εκδικηθή, θα πη πως έχει μέσα του ζωή. Γιατί τό μίσος για να ένεργήση θέλει ζωή, να αίστάνεσαι μέσα σου. Μονάχα οι φόβοι δε μισούνε, και δεν άγαπώνε. Άλλως τε, δεν είναι άναγκαίο να άποφασίσης να σκοτώνεσαι άμα νοιώτης πως ό κόσμος είναι όλο και ψευτικά !..

Ο Τανάγρας. Έτσι που προχωρείς, δε θ' άκρήσης τίποτα. Όλα θα τα βρης άνάποδα. Δεν έχω έρεξη να σ' άκούω, θα φύγω.

Ο φίλος. Στάσου Έχω άκόμα πολλά να σου πώ. Έγώ συζητώ, όπου έχεις άντιλογία πές μου την.

Ο Τανάγρας. Τι άντιλογίες νάχω ! Έτσι που τα ζητάς εσύ, όλο τό δράμα μπορεί να μου τό καταστρέψης ίσαμε τό τέλος.

Ο φίλος. Το τέλος ; Το τέλος μοναχός σου τό κατάστρεψες. Έλα, πές μου τήν άλήθεια. Όταν αρχίζες να γράφεις τό δράμα, ήξερες τό τέλος ;

Ο Τανάγρας. Δηλαδή τό σκεδιάζα. Άλλά δεν τό είχα άκόμα άποφασιση.

Ο φίλος. Μπράβο σου. Τρώγοντας έρχεται ή έρεξη. Άς γράψουμε πρώτα τό δράμα, κι' ύστερα φροντίζουμε για τό τέλος. Όπου φυσάει ό άνέρας, έκει στρέφουμε. Δέ λέγεται αυτό, κύριε, κοινωνιολογία. Και λυπάμαι που δεν τό ξέρετε.

Ο Τανάγρας. Μή θυμώνετε. Δεν είπα πως έγραψα άριστούργημα.

Ο φίλος. Και τί του χρωστάμε έμεις να βλέπουμε τις δικές σου προσπάθειες, άνεβασμένες στη σκηνη ; Άς τόνκιζες.

Ο Τανάγρας. Τι φωνάζεις έτσι ; Νά, τό κοινό που δε βγάνει λέξη όταν βλέπει και χειρότερα άκόμα. Γιατί βέβαια δεν πιστεύω να πής πως ή «Νέα Γυναίκα» είταν καλύτερο από τό δικό μου.

Ο φίλος. Το κρυπτούλι που παίζουν όλα τα πρόσωπα άναμεταξύ τους στο δράμα σου, τό παίζεις και συ κι' ή κ. Παρρέν, και δεν ξέρω ποιός άλλος, μέ τήν Τέχνη. Τήν κυνηγάτε, κι' όλο σας κρύβεται αυτή. Για να τήν πιάση κανείς, μάθε Τανάγρα, πρέπει να μην έχη στο βάθος του τίποτα τό Ντόν-Ζουκνίστικο.